

Biografia dels gegants del Poblenou

En Bernat i na Maria, els gegants del Poblenou, estan a punt de celebrar el seu 50è aniversari! Vet aquí la història de la seva vida.

Antecedents

A Barcelona hi ha constància d'una gran trobada de gegants a la primera meitat del segle XX. El 1902, Francesc Cambó va organitzar per la Mercè una Festa Major de Catalunya i es van arribar a reunir 70 parelles de gegants. L'any 1936 s'havia previst, en motiu de l'Olimpíada Popular, una altra trobada, que no es va arribar a realitzar per l'aixecament militar.

Al Poblenou, el programa oficial de la Festa Major de l'any 1947 ja cita uns gegants: "Pasacalle por la banda de la Benemérita Cruz Roja y salida de los Gigantes y Cabezudos, acompañados de las típicas Gaitas y Tamboriles, los cuales recorrerán las calles de la Barriada de Pueblo Nuevo." Com que al barri encara no disposàvem de gegants propis, és fàcil creure que en vinguessin uns d'un altre lloc, com era costum de l'època.

El naixement

Quan feia tres anys de la inauguració del temple de Santa Maria del Taulat, als inicis de l'any 1953, sent arxiprest mossèn Joan Playà, es va acordar la compra dels gegants. El següent document parroquial ho recull solemnement en aquests termes: "Reunidos los Rvdos. Sres Curas Párrocos de Santa M.ª del Taulat, de San Francisco de Asís y de San Bernardo Calvó con los señores que componen la Comisión organizadora de la Procesión de Corpus del Pueblo Nuevo, acuerdan

El lloro del 36 (GUILLLEM HUERTAS)

adquirir en propiedad dos 'gegants' valorados en 12.000 pesetas." Probablement van consultar el catàleg de la botiga El Ingenio en el qual hi ha una fotografia i la següent descripció: "99 i 100 – Pareja gigantes reyes para altura de hasta 3,80 m. Esta pareja se fabrica con todo del mismo material fibra cartón piedra y con las pelucas naturales y coronas de metal. Solamente servimos con el completo de trajes inclusive, absténgase de solicitar lo contrario". Construïts per El Ingenio amb motlles fets per Domènec Umbert i Vilaseró, es van estrenar la vigília del dia de Corpus d'aquell llunyà 1953 en aquesta parròquia, i es van anar utilitzant la vigília i el mateix dia de Corpus, en cada una de les parròquies successivament, i en "la festividad de su Patrono (vulgarmente su Fiesta Mayor o Principal)". De les clàusules del document d'acord de compra criden l'atenció alguns detalls:

- Posa de relleu el protagonisme dels laics en la gestió de l'església. Són els rectors, juntament amb la Comissió del Corpus, els que prenen la decisió de compra.
- Un altre aspecte és la seva aposta per l'acció pastoral de conjunt. És una acció de tres parròquies de l'Arxiprestat, posteriorment quatre.
- També sembla que volien treure rendiment de la inversió, ja que estableixen la possibilitat de deixar els gegants a altres parròquies o organitzacions catòliques, abonant la suma de 500 pessetes, però sotmès a una certa censura, tal com diu el document: "La dignidad y ortodoxia de los actos a que se refiere el apartado anterior será apreciada y aprobada por los tres Rvdos. Sres. Párrocos de la parroquias copropietarias."
- Finalment es fixava un límit màxim del fons per la conservació dels gegants de 3.000 ptes.

La publicació Claridad, suplement del full dominical de la Parròquia de Sant Bernat, en el seu exemplar del juliol del 1953, també recull la notícia amb el florit llenguatge de l'època: "Fiesta del Corpus en la barriada. Se celebró el segundo domingo del pasado mes con toda la solemnidad de que es capaz la parroquia madre, secundaria, naturalmente, por las hijas que procuraron dar todo el realce que pudieron a tan grande acto de pública adoración a Jesús Sacramentado. La novedad del día fue el estreno de unos espléndidos y deslumbradores 'gegants' que tomaron posesión de las calles 'pueblonovinas', saltando y bailando de alegría." Sembla, però, que la celebració va anar acompanyada de polèmica.

mica, com ho demostra la contundència de la nota que apareix en la mateixa publicació: “¡Nos gustan las cosas claras! Y por ello decimos públicamente que los ‘gegants’ estrenados en la pasada procesión del Corpus de la Barriada los pagaron religiosamente las parroquias de Santa Maria del Taulat, San Francisco de Asís y la nuestra [referit a Sant Bernat]. Nadie pues, por rico que sea, puede adjudicarse la paternidad de dichos ‘gegants’.

“¡A cada uno lo que sea suyo!”

Ja en aquelles èpoques era costum que la geganta estrenés ram, com ho constata el rebut, per valor de 79 pessetes, fet per la meva tieta Mercè de la floristeria La Flor de Loto el 9 de setembre del 1955.

Segons sembla, els nostres gegants sortien per Corpus i per la Festa Major. Els programes oficials de la Festa Major dels anys 1953 i 1955 els presenten així: “Pasacalle por los Gigantes y Cabezudos, con las típicas Gaitas y Tamboriles...”

Els pares

Domènec Umbert, en “Mingo”, com l’anomenàvem els que el vam conèixer en el seu taller al col·legi de Sant Josep de Calassanç, era una persona encisadora. Estava enamorat de la seva feina i ens feia participar als altres de la seva estimació vers aquest ofici que ell va salvar, en un moment en què semblava irremeiable la seva desaparició. Quan li portàvem els gegants ratllats o trencats, d’entrada ens renyava enèrgicament i, després, compartia amb nosaltres algun secret del seu ofici de restauració. El 14 d’abril del 1991 se li

Els gegants del Poblenou, Bernat i Maria (GUILLEM HUERTAS)

va fer un homenatge al Parc de la Ciutadella. Recordo que ell, que era poc amant dels protagonismes, ho va viure amb l’emoció de veure totes les colles geganteres de Catalunya ballant juntes. Estava al costat de la seva esposa Angelina, com sempre ho havia estat. Ella, al taller, preparava la cola, tallava tiretes de cartró o netejava els pinzells. Entre 1946 i 1947 el senyor Homs, responsable d’El Ingenio, li

adquireix en exclusiva tota la seva producció. Ell fa les figures i la botiga, els vestits. Per aquest motiu avui hi ha almenys 24 parelles de gegants fets amb el mateix motlle, i això no agradava gaire a en Mingo, que era amant de l’originalitat. En una de les visites que li vam fer ens va dir, amb complicitat, que els primers que van sortir d’aquell motlle eren els del Poblenou.

La infància

Aquesta etapa de la vida dels nostres gegants sembla que fou força moguda. Com qualsevol infant, eren despreocupats i poc conscients. Al juliol del 1957 el rector de Santa Maria va rebre una carta, força alarmista, del senyor Josep Cardona, gendre d'en Mingo i pare de l'actual mestressa de la botiga i del taller El Ingenio, que deia així: "Muy Rdo. Padre: Examinados los Gigantes, o mejor dicho el lamentable estado de éstos, veo lo muy difícil que es volver al cauce normal a estas figuras, ya que el destrozo casi es total [...]". Després afegeixen que "las reparaciones son larguísimas y costosas bajo todos los aspectos", fins al punt que qüestiona la conveniència de la seva restauració. Dóna alguns consells pràctics per al bon manteniment i destaca el següent: "[...] que los portadores sean de por esos barrios o parroquias; además, que sean buenas personas y se sientan portadores con agrado." Segurament els van acabar restaurant, com ho confirma el fet que, a l'abril del 1959, "el cura-párroco de San Pancracio" es va afegir a la "comisión de párrocos" i a l'existència de la factura pel valor exacte de la restauració: 3.230 ptes.

L'adolescència

Els nostres gegants entren en la difícil etapa de l'adolescència i en perdem el rastre. Sembla que surten al carrer fins l'any 1962. El 2 d'octubre d'aquell any es va registrar l'última anotació en el llibre de comptes de la colla: "Lloguer Gegants S. Pancràs: 300 ptes.". Les causes de l'abandonament són diverses i complexes. Posteriorment, els anys 1964 i 1965, amb altres models culturals i de festa,

es va ometre part de l'enunciat anterior i els programes de Festa Major, inclosos a la publicació Quatre cantons, només deien: "Gran Cabalgata, que recorrerá las principales calles de la barriada". En deixem de tenir notícies. Durant gairebé vint anys van romandre ignorats i amagats en algun lloc.

La recuperació

Un grup de joves d'aquesta parròquia, l'any 1980, vam tenir notícia que Poblenu havia tingut uns gegants. El país començava a recuperar elements de les seves cultura i tradició. Al nostre barri no hi havia la certesa que encara existissin. Vam recórrer les diferents entitats del barri en busca del seu rastre. Buscant per tots els llocs vam trobar uns grans baguls de fusta al cor lateral de Santa Maria del Taulat. Estaven plens de pols. Els vam obrir a poc a poc, gairebé amb por. Unes robes de vellut cobrien uns grans volums. La sorpresa i l'emoció de la redescoberta dels gegants foren enormes.

L'edat adulta

Amb els fons recollits de l'actuació d'en Joan Manuel Serrat, contractat per La Caixa amb motiu del seu 75è aniversari, al mes d'octubre de 1980, l'arquitecte Josep M. Carreres, veí del barri, després de diversos mesos de treball, va restaurar els gegants i els va deixar llestos per tornar-los a estrenar a la Festa Major del 1981.

El 12 de setembre, a la cercavila d'inauguració de la Festa Major, els gegants van ser portats pels geganters d'Arenys de Munt. Durant aquella setmana ens vam entrenar, al pati interior de Ca la Vila i en un garatge del carrer de Pallars, cantonada amb

Espronceda, per tal de poder formar un grup de geganters del barri i, d'aquesta manera, portar-los nosaltres durant la cercavila de cloenda de la Festa Major. En el document constitutiu de la colla de geganters del Poblenu, al setembre de 1981, poèticament dèiem: "Després dels temps de la foscor, dins d'una habitació tancada i plena de pols, com si de bandolers es tractés, els nostres gegants han recobrat de nou la llum del sol sota el cel de setembre. Amb la cara neta i restaurada i els vestits lluents es passejaren pels carrers del Poble Nou fins a la vora de l'aigua de la Mar Bella per ser delit de la quitxalla i dels grans."

Aquell mateix 12 de setembre de 1981, mossèn Josep Serrano, rector de la parròquia de Santa Maria del Taulat, va fer donació dels gegants a la Coordinadora d'Entitats del Poblenu, "perquè en endavant en sigui la propietària i els conservi... En cas de dissolució o de dubtosa representació de la Coordinadora d'Entitats del Poblenu, els dos gegants passaran a ser novament propietat de la Parròquia."

Des d'aquest moment participen a totes les festes majors del barri i a moltes altres a les quals se'ls convida.

El bateig

Van ser batejats el dia 31 de gener de 1982 en una gran festa amb el nom de Bernat i Maria, en referència a les dues parròquies. El seu domicili va ser el campanar de Santa Maria fins que, coincidint amb la recuperació de Can Felipa com a centre cívica, l'Ajuntament ens hi cedí un local.

Els gegants a principis dels anys seixanta, abans de la seva postergació, al carrer de Pujades
FRANÇOIS PAINAUD

DOCUMENTACIÓ CONSULTADA

PABLO, Jordi. "Arxiu personal de cultura i tradicions".

Programes oficials de la Festa Major de Poblenuou dels anys 1947, 1953, 1955.

"Document parroquial" d'acord de compra. 1953.

Catàleg del taller El Ingenio 1967-1968.

Quatre cantons. Revista del Poblenuou. Anys 1963, 1964 i 1965.

Claridad. Suplement del full dominical de la Parròquia de Sant Bernat, 1953.

SABADELL, Mercè. Rebut de la botiga La Flor de Loto, 1955.

Gegants. Revista núm. 23, tardor de 1993.

CARDONA, Josep (El Ingenio). Carta de l'any 1957.

"Llibre de comptes", de la Colla de Gegants del Poblenuou.

"Document constitutiu" de la colla de geganters, 1981.

SERRANO, Josep. "Document parroquial", 1981.

La família

Els gegants habitualment estan acompanyats per cinc capgrossos que són portats per les noves generacions de geganters. Al setembre de 1996 es va estrenar el Lloro del 36, el gegantó de la colla. Recordava aquell lloro que davant La Licorera, al carrer de Taulat, imitava el xiulet del tramvia 36 i que es va fer tan popular que es va convertir en una mena de cap d'estació. Actualment la colla inclou un grup de música que acompanya i dona vida a aquests entranyables personatges.

Vida social

Durant aquests gairebé vint anys, des de la seva recuperació, han sortit a totes les nostres festes majors, a les de la Mercè i a les festes d'altres barris i pobles de Catalunya. Han estat padrins

d'altres gegants com els de Sant Martí, els de la Plaça Nova o els d'Horta de Sant Joan. Han participat en aplecs, trobades, en aniversaris d'entitats o grups com ara el Movi, en els Jocs Olímpics... Han viatjat en camió, en furgoneta, en autocar o en tren. Han pujat caminant a Montserrat. A més, estan associats a la Coordinadora de Gegants de Barcelona des que es fundà.

Contemplant-los, crec que tenim el deure d'enterrar tresors per tal que les noves generacions els puguin descobrir i els valorin com una descoberta pròpia.

JOSEP BOU I CARTANY